

**Βλασίου Φειδά, Αθανασίου Αγγελοπούλου, Εμμανουήλ Καραγεωργούδη,
Καθηγητών Πανεπιστημίου**

Δημητρίου Κουτρούλα, Κυριάκου Μωυσίδη

Μελών-Ερευνητών του Ιδρύματος Εθνικού & Θρησκευτικού Προβληματισμού
(Ι.Ε.Θ.Π.)

Ο Εθνοφυλετισμός – Πανσλαβισμός της Τσαρικής και Σοβιετικής Ρωσίας, στο πρόσωπο του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας Πούτιν, στην διαχρονία των ρωσο-ουκρανικών σχέσεων.

Ιστορικές υπενθυμίσεις και σημερινοί Προβληματισμοί.

1.Εισαγωγικά. Οι σχέσεις, διαχρονικά, μεταξύ Ουκρανίας (Κιέβου) και Ρωσίας (Μόσχας), ήσαν, σε εθνο-πολιτικό και θρησκευτικο-εκκλησιαστικό επίπεδο, προβληματικές, πάντοτε, βάσει των Πηγών. Η Μόσχα επιτίθετο στο Κίεβο και το Κίεβο ανθίστατο, αγωνιζόμενο υπέρ της εθνικής και θρησκευτικής ιδιοπροσωπίας του και ενός *modus vivendi* – συνεργασίας μεταξύ των δύο πλευρών. Το Κίεβο πάντα αρνιόταν την υποτέλεια στην Μόσχα, στην βάση του εθνοφυλετισμού – πανσλαβισμού. Ο Πρόεδρος της Ρωσίας Πούτιν, με διάφορα προσχήματα, για να φθάσουμε στις 24 Φεβρουαρίου 2022 κ.ε., διαλαλούσε την εθνική ταυτότητα (αδελφοί λαοί Ρώσοι και Ουκρανοί). Συνιστούσε να ξεσηκωθεί ο λαός και να πάρει τις τύχες του στα χέρια του, στην χώρα του. Να απαλλαγεί από την κυβερνώσα κλίκα των ακροδεξιών-Νεοναζιστών. Επίσης, ότι η Ουκρανία ουδέποτε είχε ίδια ταυτότητα. Απεδείχθη όμως ότι ο Πούτιν δεν ήταν επακριβώς, ηθελημένα ή αθέλητα, ενημερωμένος. Εξ ου η σύγκρουση, υπαιτιότητα, προσωπικά, του ιδίου. Το διαχρονικό γεγονός αντιπαλότητας, στην βάση του ρωσικού εθνοφυλετισμού – πανσλαβισμού, σε πολιτικό και εκκλησιαστικό πεδίο, φιλοδοξεί να σκιαγραφήσει-αναδείξει η παρούσα έρευνα. Αυτό θα γίνει, υπό τον προβολέα της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, από 24 Φεβρουαρίου 2022 κ.ε.

Θα αρχίσουμε την εκδίπλωση της έρευνας από τις πρωτογενείς θρησκευτικές-εκκλησιαστικές σχέσεις αντιπαλότητας, απ' αρχής του εκχριστιανισμού αμφοτέρων των Λαών, ασχέτως φυλετικής συγγενείας, ουδέποτε ταυτότητας, και με τα ίδια ή παρεμφερή ονόματα, όπως: Ρωσία, Μικρά Ρωσία, Μεγάλη Ρωσία, Λευκή Ρωσία, Ουκρανία κλπ., μέχρι σήμερα, με την ιεροκανονική – και όχι κοσμική – Αυτοκεφαλία Κιέβου-Ουκρανίας. Το Αυτοκέφαλο της μέχρι τότε αυτονόμου Μητροπόλεως Κιέβου-Ουκρανίας ολοκληρώθηκε, στις 6 Ιανουαρίου 2019, στην Κωνσταντινούπολη, με την παρουσία, αυτοπροσώπως της πολιτειακής κορυφής της Ουκρανίας, του Προέδρου της Ουκρανίας Πέτρο Ποροσένκο και του νέου Προκαθημένου της Εκκλησίας της Ουκρανίας, του Μητροπολίτου Κιέβου Επιφανίου, ως 15ου Αύτου στο Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας.

2. Θρησκευτικές-Εκκλησιαστικές σχέσεις. Τα επίσημα γεγονότα – Ιεροκανονικά Κείμενα. Στην ρωσική πρωτόβουλη και μελετημένη εισβολή-επίθεση στρατιωτική κατά των ιστορικών πόλεων της Ουκρανίας, με το αφελές για την Διεθνή Κοινότητα πρόσχημα απελευθέρωσης του «ομογαλάκτου» ουκρανικού λαού από τους νέοναζί και ακροδεξιούς και διεφθαρμένους Κυβερνήτες του, παρατηρούσαμε τηλεοπτικά, π.χ. στο Κίεβο, την αείποτε πρωτεύουσα της Ηγεμονίας Κιέβου και της σημερινής Ουκρανίας, πως, επιμελώς, οικειοθελώς, οι πολίτες Κιέβου (οι Κιεβινοί) προστάτευαν από τις ρωσικές πυραυλικές επιθέσεις δύο μεγαλοπρεπή αγάλματα στην Κεντρική ιστορική πλατεία της πόλεώς τους. Τα σπίτια και οι περιουσίες τους καταστρέφονταν από τους ρωσικούς πυραύλους. Όμως, οι Κιεβινοί αυτοί πολίτες, άνδρες και γυναίκες και παιδιά, γέροι και νέοι, προσπαθούσαν να προστατεύσουν με σάκους τσιμέντου και άλλων υλικών, δύο μεγαλοπρεπή αγάλματα, αυτό της Πριγκιπίσσης Κιέβου Όλγας και του Ηγεμόνος της Ηγεμονίας Κιέβου Αγίου Βλαδιμήρου (10ος μ. Χ. αι), από τυχόν πυραυλικές επιθέσεις.

Τί δηλοί το γεγονός για τους γνωρίζοντες ιστορία και την αλήθεια; Δείχνει το γεγονός την κατάβαθη θρησκευτική ρίζα και την ιδεολογική-πολιτισμική ταυτότητα των Κιεβινών πολιτών, όλων των Ουκρανών, ως Χριστιανών Ορθοδόξων, ομοδόξων με εμάς τους Έλληνες.

Αλήθεια, ποια η Πριγκίπισσα Κιέβου Όλγα; Και ποιος ο Ηγεμόνας Κιέβου Βλαδίμηρος του 10ου μ. Χ. αιώνας; Έχει επικαιρότητα το θέμα.

2.α. Πριγκίπισσα Όλγα Κιέβου. Μετέβη, αυτοπροσώπως, όχι στον πάπα Ρώμης αλλά στον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, το 957 μ. Χ., και πρωτοβούλως εδέχθη το χριστιανικό ορθόδοξο βάπτισμα από τα ίδια τα άγια χέρια, του Οσίου, μετέπειτα στην συνείδηση της Εκκλησίας, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Πολυεύκτου (956-970 μ. Χ.). Ανάδοχος στο ιστορικό γεγονός ο Αυτοκράτορας της Ελληνορωμαϊκής Αυτοκρατορίας, του Βυζαντίου, δηλ., Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος. Μάλιστα, ο ίδιος ο Πατριάρχης ανέλαβε, προσωπικά, την κατήχηση στην εν Χριστώ πίστη της Πριγκιπίσσης Όλγας, της συνοδείας της, και δι' αυτής όλου του Κιέβου.

Το γεγονός συνιστά την επίσημη είσοδο και νομιμότητα της χριστιανικής ορθόδοξου πίστεως στο Κίεβο, και στην ομώνυμη Ηγεμονία. Αυτήν την αλήθεια, ως την ρίζα της ουκρανικής Ορθοδοξίας, τιμούν οι Κιεβινοί σήμερα, όταν προστατεύουν όχι τα γκρεμισμένα από την Μόσχα του Πούτιν σπίτια τους, αλλά το περίλαμπρο άγαλμα της Πριγκιπίσσης Κιέβου Όλγας.

2.β. Άγιος Βλαδίμηρος, Ηγεμών Κιέβου. Τα συντελεσθέντα του 957 μ. Χ., 33 χρόνια μετά, το σωτήριο έτος 998 μ. Χ., ο Ηγεμόνας Κιέβου Βλαδίμηρος επισφράγισε. Πώς αυτό; Ασπάσθηκε ο ίδιος την χριστιανική ορθόδοξη πίστη, με την οικογένειά του. Και όχι μόνο αυτό! Έπραξε, μετά το βάπτισμά του το προσωπικό και οικογενειακό, το ουσιαδέστερο. Οργάνωσε μεγαλοπρεπώς και ιεροπρεπώς την βάπτισμα εις Χριστό όλου του Λαού του. Χιλιάδες Κιεβινοί πολίτες και της ενδοχώρας δέχθηκαν το εις

Χριστόν βάπτισμα, με κύριο Κατηχητή τον Ηγεμόνα τους, στον ποταμό Δνείπερο ή Δνεϊστερο, ως εις κολυμβήθρα.

Μας είναι σήμερα διεθνώς πολύ γνωστός ο ποταμός αυτός, από 24 Φεβρουαρίου κ. ε., λόγω της εισβολής μεγάλου κομβού πολεμικών ρωσικών τανκς κατά του Κιέβου, που όμως βάλτωσαν στους πέριξ του ποταμού βάλτους (περιοχή Ντεμίτοβ στα προάστια του Κιέβου), για να τα αποδεκατίσουν και εξουδετερώσουν οι αμυνόμενοι υπέρ πατρίδος και πίστεως πατριώτες μαχητές Κιεβινοί και Ουκρανοί, για να αναγκάσουν τον Πούτιν της Μόσχας να αλλάξει τους σχεδιασμούς του και υποχωρήσει από την Πρωτεύουσα Κίεβο, κάτι που ήταν η πρώτη και κύρια αποστολή των εισβολέων, να συλλάβουν τον Πρόεδρο Ζελένσκι και εγκαταστήσουν Κυβέρνηση ανδρικού. Ορατά διά γυμνού οφθαλμού τα σημάδια της ρωσικής γενοκτονίας στα περίχωρα Κιέβου και σε κωμοπόλεις και χωριά (π.χ. Μπούχα), μετά την ρωσική υποχώρηση.

Έτσι, για να επανέλθουμε, στο 998 μ. Χ., ο χριστιανισμός, στο πρόσωπο της Ορθοδόξου Ανατολής, με την σφραγίδα της Μητρός-Ρίζας Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, κατέστη η επίσημος θρησκεία, ως τρόπος ζωής και ανωτέρου πολιτισμού, της τότε Ηγεμονίας Κιέβου. Να, γιατί η ιστορική αδέκαστη μνήμη και η μέριμνα, «αλαλήτοις στεναγμοίς», των Κιεβινών για την προστασία του συμβολικού αγάλματος του Αγίου Ηγεμόνος Βλαδιμήρου από τους, εκ του ασφαλούς κατευθυνόμενους στο Κίεβο, πυραύλους της Μόσχας. Ο Βλαδίμηρος (+1015) θεωρείται, δικαίως, ως ο Μέγας Κωνσταντίνος της Ηγεμονίας Κιέβου. Εξ αιτίας του, ο χριστιανισμός της Ανατολής κατέστη η επίσημη θρησκεία του Κράτους Κιέβου. Έκτισε, επιπλέον, τον πρώτο ιερό ναό της του Θεού Σοφίας, εις συνέχεια εκείνου – του σημερινού – της Κωνσταντινουπόλεως του Μεγάλου Ιουστινιανού.

Τον Ι. Ναό αυτόν, σύμβολο της Χριστιανοσύνης, μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, υπό την προστασία της UNESCO, ο σημερινός Πρόεδρος της Τουρκίας, διαμεσολαβητής, καίτοι εισβολέας και ο ίδιος στην Κύπρο (πρόβλημα ιδιαίτερο η περικλειστή πόλη της Αμμοχώστου, με πρόσφυγες τους κατοίκους της αλλού της Κύπρου), κατά πολιτική σκοπιμότητα ίδια, σήμερα μεταξύ Κιέβου και Μόσχας, μετέτρεψε εκ νέου σε τζαμί (Ιούλιος 2020), για να τον εκθέτει μεγαλοπρεπώς κάθε γιορτή μουσουλμανική Ραμαζανιού, κατά πρόσωπο της Παγκόσμιας Χριστιανικής Κοινότητας και Κοινωνίας.

Ο διάδοχος του Βλαδιμήρου Ιεροσλάβος, υιός αγαπητός Βλαδιμήρου, θεμελίωσε, το 1037 μ. Χ., σε άλλη τοποθεσία, τον σωζόμενο σήμερα περικαλλή και μνηυματικό Ιερό Ναό της Αγίας Σοφίας Κιέβου, εις τύπον και τόπον της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως. Ευτυχώς, ότι δεν γκρεμίσθηκε κι αυτός από την Μόσχα του ομοδόξου Πούτιν, πνευματικού τεκνίου εις Χριστό του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου, όπως έγινε με άλλους ιστορικούς και εμβληματικούς Ι. Ναούς σε άλλες ωραίες-ιστορικές πόλεις της Ανατολικής Ουκρανίας του Ντονμπάς, όπου το Χάρκοβο, η Σεβαστούπολη, η πολύπαθη Μαριούπολη, η Χερσώνα, η Οδησσός και άλλες πόλεις. Ο Καθεδρικός της Αγίας Σοφίας Κιέβου, του 11ου αι., θεωρείται «ένα από τα ομορφότερα δείγματα» ρωσο-βυζαντινής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής.

Όλα εκείνα του 10ου και του 11ου αι. μ.Χ. και εξής μοιάζουν, στα δύο ιερά πρόσωπα της Όλγας και του Βλαδιμήρου, με ένα ωραίο ιστορικό γεγονός, σαν γλυκύθυμο παραμύθι. Με επίκεντρο – συνδετικό κρίκο –, πάλι, το ιστορικό Κίεβο, πρωτεύουσα, όπως τότε, έτσι και τώρα, της Ηγεμονίας Κιέβου και σήμερα της Ουκρανίας, ως ανεξαρτήτου Κράτους από το 1991 κ. ε. Με το, δικαιωματικά, αποκτηθέν Ιεροκανονικό Δικαίωμα τιμής της Αυτοκεφαλίας, στο πρόσωπο της Αυτοκεφάλου Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας (6 Ιανουαρίου 2019). Αξίζει να θυμηθούμε εδώ τις πολλές επισκέψεις του Προέδρου της Ουκρανίας 2018-2019 στην Κωνσταντινούπολη, ονόματι Πέτρο Ποροσένκο. Σήμερα, ως τ. Πρόεδρο Ουκρανίας, τον βλέπουμε τηλεοπτικά στην πρώτη γραμμή αντιστάσεως των Κιεβινών πολιτών στο Κίεβο.

2.γ. Η Μητρόπολη Κιέβου. Κατόπιν όλων των ανωτέρω αδιαμφισβήτητων ιστορικών γεγονότων δια της Όλγας και του Βλαδιμήρου (τα πρόσωπα γράφουν ιστορία, όπως και τώρα ο Πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας Πούτιν γράφει την δική του ιστορία, πολύ δυσάρεστη στην Διεθνή Κοινότητα του ΟΗΕ), η Εκκλησία Κιέβου κατέστη, με απόφαση ιεροκανονική της Ι. Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, Μητρόπολη, συμπεριληφθείσα στον Κατάλογο των Επαρχιών του Οικουμενικού Θρόνου ως 60η. Επί λέξει: «...58. Σέρραι, 59. Πομπειούπολις, 60. Ρωσία, 61. Αλανία, 62. Αίνος...».

Για λόγους ιεραποστολικούς, τόσο ο προμνημονευθείς Όσιος Πατριάρχης Πολύευκτος και οι άμεσοι διάδοχοί του έκριναν και ενέταξαν την Μητρόπολη Κιέβου στον Κατάλογο των Επαρχιών του Θρόνου ως Μητρόπολη «60η Ρωσία», εύλογα. Γιατί; Για να λειτουργήσει ως η πρώτη βάση ιεραποστολική της Μητρός Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως εκχριστιανισμού όλων των πολυθεϊστικών-παγανιστικών συγγενών βορειοσλαβικών Φύλων, εν οίς και της πολυπληθούς Ηγεμονίας της Μόσχας, όντων όμως όλων αυτών σε ανεξάρτητες κρατικές οντότητες, ως Ηγεμονίες, τότε. Τίνι τρόπω; Στην εμπεδωθείσα, διά των Οικουμενικών και Τοπικών Ι. Συνόδων της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ιεροκανονική τάξη των Τοπικών και όχι Φυλετικών Εκκλησιών. Το αυτό ιεροκανονικό κριτήριο, π. χ., κατίσχυσε και με τα πλησίον μας Νοτιοσλαβικά και μη Φύλα: Σέρβων, Κροατών, Σλοβένων, Βοσνίων, Τσεχοσλοβάκων, Βουλγάρων, Ρουμάνων, Αλβανών, Ελλήνων κ.λπ.

Ειδικότερα, τώρα, βέβαια, για την Μητρόπολη Κιέβου, δυσμενείς γεωπολιτικές ανακατατάξεις, που ακολούθησαν (ιδίως 16ος και 17ος αι. μ. Χ.), κατέλυσαν σχεδόν την Ηγεμονία Κιέβου. Αφού εδώ εγκαταστάθηκαν και ίδρυσαν ίδιο Κράτος τα φύλα των Τατάρων (Μογγόλων). Ακολούθησε ο ζυγός του σκληρού ρωμαιοκαθολικού Κράτους της Πολωνίας, επί Ηγεμόνος Σιγισμούνδου (1587-1632). Το τελευταίο – και αυτό έχει μεγάλη σημασία για το εκκλησιαστικό καθεστώς της Μητροπόλεως Κιέβου του Οικουμενικού Πατριαρχείου – επιδίωκε συστηματικά, υπό την επίβλεψη του παπικού Κράτους της Ρώμης, την προώθηση της, παπικής εμπνεύσεως, Ουνίας στην Ορθόδοξη Ηγεμονία Κιέβου. Ανεπιτυχώς, βέβαια, κατά βάση, γιατί οι χριστιανοί ορθόδοξοι Κιεβινοί ανθίσταντο προς τούτο, με την συμπαράσταση της Μητρός των Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και της ανερχομένης γεωπολιτικά Ηγεμονίας της

Μόσχας. Σήμερα, όμως, η Πολωνία, εξ αιτίας της ομοδόξου, κατά τα άλλα, Μόσχας προς το Κίεβο, κατέστη προσφυγομάνα 2,5 περίπου εκατομ. προσφύγων ορθοδόξων, ως επί το πλείστον, Ουκρανών της Κιεβινής Ουκρανίας, κυρίως μανάδων με τα ανήλικα παιδιά των και τα βρέφη των, παππούδων και γιαγιάδων. *O tempora O mores*. Δυστυχώς, έτσι γράφεται η ιστορία εντός της γεωγραφίας. Η πρώτη, ως καλώς γνωστό, είναι η γεωγραφία του χρόνου και η δεύτερη ιστορία του χώρου.

Άσχετα από τα παραπάνω εξωτερικά ανθρώπινα, η Μητρόπολη Κιέβου, ως Επαρχία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, εξακολουθούσε υπάρχουσα και δρώσα. Συνέχισε το έργο της με βάση το «*sacro canonico jure*». Αυτό, ως άριστα γνωστό στους εκκλησιαστικούς Ηγέτες, υπέρκειται του κοσμικού δικαίου και χρόνου ως θείο και αιώνιο Δίκαιο. Η Μητέρα Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως και μόνη της, και κατόπιν παρακλήσεων, εκείθεν, έκαμνε μόνιμη σχεδόν διαχρονικά την παρουσία της στην Μητρόπολη Κιέβου, ως θεσμός, με τις εξαρχικές αποστολές στο Κίεβο, προς πνευματική ορθόδοξη στήριξη των Κιεβινών πιστών τέκνων της και επιβολή της κανονικής τάξεως. Αναδείχθηκε όμως για τους ίδιους γεωπολιτικούς λόγους η Ορθόδοξη Μητρόπολη Μόσχας, μετέπειτα Πατριαρχείο Μόσχας, για να εισέλθουμε σε μια νέα φάση σχέσεων φιλαδελφίας επιστηρικτικής, αλλά και αντιπαλότητας αφομοιωτικής μεταξύ Μόσχας και Κιέβου, ως ακολούθως.

2.δ. Ηγεμονία-Αυτοκρατορία Μόσχας. Μητρόπολη Μόσχας-Πατριαρχείο Μόσχας. Μοσχοβίτικη περίοδος.

2.δ (i). Η Μητρόπολη της Ηγεμονίας Μόσχας ως Αυτοκέφαλη. Η Μητρόπολη Μόσχας (είχε προηγηθεί, ως γνωστό, η μητροπολιτική τιμή στον Κίεβο) προήχθη, ιεροκανονικά, το 1452, σε Αυτοκέφαλη Εκκλησία, στην Αρχή και στο Ιεροκανονικό Δικαίωμα, με την πρωτόβουλη διακονία στο Σύστημα Διοικήσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας, της Μητρός Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Αφού, κατά την ιεροκανονική τάξη, ακολούθησε, (μόνος του ο Ηγεμόνας Βασίλειος έδωσε αυτοκεφαλία στην Ορθόδοξη Εκκλησία Μόσχας, κοσμικώ δικαίω), παρακλητικό, εκ των υστέρων, αίτημα του Μεγάλου Ηγεμόνος Μόσχας Βασιλείου Βασιλιεβιτς προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο διά του ιστορικού Αυτοκράτορος της Βασιλεύουσας Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ένα χρόνο, πριν την αποφράδα 29 Μαΐου 1453.

Το σωτήριο έτος 1589. Καθοριστικός ιεροκανονικός και ιστορικοκανονικός σταθμός στις σχέσεις στο τρίγωνο Κωνσταντινουπόλεως-Μόσχας-Κιέβου κείται το σωτήριο έτος 1589, ως πολύ καλά γνωστό. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιερεμίας ο Β΄, την διετία 1588-1589, βρίσκεται, *ipso canonico jure*, στις δύο Ηγεμονίες Μόσχας-Αυτοκρατορίας, ήδη, και Κιέβου, της δευτέρας εμπεριστάτου τότε γεωπολιτικά. Υπό τις πολύ γνωστές, βάσει των αψευδών πηγών, προβληματικές συνθήκες στην Μόσχα, ο Πατριάρχης Ιερεμίας ο Β΄ παρέχει-εκχωρεί την Πατριαρχική τιμή στον Αυτοκέφαλο, ήδη, Μητροπολίτη Μόσχας Ιωβ, το 1589. Επί τόπου, στην Μόσχα εκδίδει «Χρυσόβουλον» πατριαρχικής τιμής και το 1590, επιστρέψας, μέσω Κιέβου, *ipso canonico jure*, Επαρχίας του, όπως θα δούμε στην συνέχεια, στην Κωνσταντινούπολη, συγκαλεί Μεγάλη Πατριαρχική Σύνοδο και εκδίδει τον απαιτούμενο ιεροκανονικό «Τόμον» της Πατριαρχικής Τιμής στον Μόσχας Ιωβ. Ενώ, στην συνέχεια,

ολοκληρώθηκε η ανωτέρω ιεροκανονική πρωτοβουλία με την πανορθόδοξη συναίνεση, μετά 5ετία, το 1593, με την Πανορθόδοξη Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως. Ο Πατριάρχης Μόσχας κατέλαβε την 5η θέση στο Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως, όπερ ισχύει έκτοτε, ως σήμερα. Βέβαια, αργοπόρησε η ολοκλήρωση της ιεροκανονικής τάξεως αυτής εξ αιτίας του Τσάρου της Μόσχας. Ζητούσε από τους Πατριάρχες της Ανατολής (την Τετραρχία των Πατριαρχών) την κατάταξη στα Δίπτυχα του Μόσχας μετά τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας. Η Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως, το 1593, απέρριψε το αίτημα για λόγους βασικούς ιεροκανονικούς (Αποφάσεις και Όροι Οικουμενικών Συνόδων).

Επιβάλλεται να αξιολογήσουμε, στα πραγματικά-κοσμικά μέτρα, την τσαρική στάση-νοοτροπία αυτή (1452-1589), μόνιμη στο εξής για την διοίκηση και ζωή του Πατριαρχείου Μόσχας από τότε ως τώρα και απέναντι, πρωτίστως, στην εμπερίστατη Μητρόπολη Κιέβου, ως Αυτόνομη τότε και ως Αυτοκέφαλη τώρα. Το Πατριαρχείο Μόσχας τείνει διά της διαχρονίας προς αφομοίωσή της. Διαχέει δε την κοσμική αυτή νοοτροπία, ευκαίρως-ακαίρως, και στο Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως, επί προβληματισμού της συνολικής στο Σύστημα αυτό ιεροκανονικής τάξεως και ενόττητος στην πολιτειοκρατική-κοσμική βάση του υφέρποντος ρωσικού εθνοφυλετισμού και ευρύτερα Πανσλαβισμού.

2.δ (ii). Η Μητρόπολη Κιέβου Αυτόνομη Μητρόπολη του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, το 1589.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιερεμίας ο Β΄, μετά την παραχώρηση, ως προεγράφη, της πατριαρχικής τιμής στον Αυτοκέφαλο Μητροπολίτη Μόσχας Ιωβ, τον Ιανουάριο 1589, ανεχώρησε από την Ηγεμονία Μόσχας, με προορισμό την δοκιμαζόμενη τότε γεωπολιτικά Ηγεμονία Κιέβου, στην Μητρόπολη Κιέβου, ως, *ipso canonico iure*, επαρχία του. Είχε, προηγουμένως, με το «Χρυσόβουλον» της Μόσχας προσδιορίσει ορισμένως – και όχι αορίστως – τα τοπικά-γεωγραφικά όρια, κατά την κανονική τάξη «των συμμεταβολών», του Πατριάρχου Μόσχας Ιωβ. Ήσαν αυτά της τότε Μεγάλης Ηγεμονίας Μόσχας και μόνον. Ήσαν αυτά, επιλεξεί: «του Βασιλείου της Μεγάλης Ρωσίας και των υπερβορείων Μερών». Η Ηγεμονία Κιέβου ή Μικρά Ρωσία δεν μνημονεύεται για τους λόγους, που μόλις προαναφέρθηκαν. Και για τους κάτωθι συναφείς λόγους επιπλέον γεωπολιτικής διαφοροποιήσεως.

Εδώ ένα επιβεβλημένο σχόλιο. Η ιεροκανονική ρύθμιση αυτή δεν έχει, διά της ίδιας ιεροκανονικής Αρχής των «συμμεταβολών», αλλάξει ως σήμερα, άσχετα από την τότε τσαρική και την διάδοχη αυτής σοβιετική (1918-1991) επεκτατική νοοτροπία και πρακτική και σε εκκλησιαστικό πεδίο, διά του Πατριαρχείου Μόσχας. Στην βάση και μόνο της εθνοφυλετικής πανρωσικής πανσλαβιστικής νοοτροπίας και συμπορεύσεως Τσάρου-Πατριάρχου, Πολιτείας-Εκκλησίας στην Ρωσία της Μόσχας.

Η Ηγεμονία Κιέβου – Μητρόπολη στα όρια της Λιθουανικής-Πολωνικής Ρωμαιοκαθολικής Κοινοπολιτείας. Αυτήν την άλλη γεωπολιτική κατάσταση καλείται να αντιμετωπίσει επί ιεροκανονικής βάσεως ο Ιερεμίας Β΄ στο Κίεβο. Ποιες ρυθμίσεις ιεροκανονικής βάσεως επέφερε ο Πατριάρχης Ιερεμίας ο Β΄ προς ενίσχυση της

Ορθόδοξου Ηγεμονίας Κιέβου, ενόψει της νέας, υπό ρωμαιοκαθολική Ουνία Πολωνίας, γεωπολιτικής καταστάσεως; Καθήρεσε τον Μητροπολίτη Κιέβου Ονησιφόρο και άλλους συνεπισκόπους του ως δίγαμους. Χειροτόνησε ο ίδιος νέον Μητροπολίτη Κιέβου τον Μιχαήλ. Εγκαθίδρυσε, παρά τον Μητροπολίτη Κιέβου, Εξαρχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Ηγεμονία Κιέβου ή άλλως πώς καλουμένη «Μικρά Ρωσία» (σημ. Ουκρανία). Επικεφαλής αυτής διόρισε τον Κύριλλο. Επιπλέον, ενίσχυσε τον ορθόδοξο μοναχισμό, ως ισχυρό ανάχωμα κατά της ρωμαιοκαθολικής Ουνίας-προπαγάνδας στην Ηγεμονία αυτή. Και κάτι ακόμη αναγκαίο στην ειδική αυτή περίπτωση οργάνωσε. Ίδρυσε σχολεία και τυπογραφείο ορθόδοξου μαρτυρίας στην Βίλνα. Όλα τα ανωτέρω εγχειριτικά πνευματικά – διοικητικά μέτρα συντελέσθηκαν, με την ιεροκανονική πρωτοβουλία Ιερεμίου Β΄, – το επαναλαμβάνουμε για το τότε και για το σήμερα –, *ipso canonico jure*, στην εν λόγω Ηγεμονία. Το φθινόπωρο του 1589, ο Πατριάρχης επιστρέφει στην Βασιλεύουσα. Από το 1589-1590 ως το 1619-1620, με την νέα Εξαρχική Αποστολή της Κωνσταντινουπόλεως, υπό τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων Θεοφάνη (ο λόγος περί αυτού, ευθύς αμέσως παρακάτω), το δράμα των ποιμένων και ποιμνίου της Μητροπόλεως και Εξαρχίας Κιέβου, από τις διώξεις των Ουνιτών του πάπα, απερίγραπτο. Ακόμα και ο Μητροπολίτης Κιέβου Μιχαήλ και ο Έξαρχος Κιέβου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κύριλλος, που εγκατέστησε ο Ιερεμίας Β΄, αναγκάσθηκαν να προσχωρήσουν στην Ουνία, όχι, βέβαια, στην παλιά Ουνία, αλλά στην «νέα Ουνία» των Ιησουίτων, την σκληρότερη και απάνθρωπη.

Εν τούτοις, παρά τον αποκεφαλισμό της Ηγεμονίας της Εκκλησίας Κιέβου, υπό ουνιτική κατοχή, ο Ορθόδοξος Λαός της Ηγεμονίας Κιέβου, διά των γενικών Συνελεύσεών του, «οι οπαδοί της ελληνικής πίστεως», όπως αποκαλούντο, αντιδρούσαν στην ουνιτική-ιησουιτική κατοχή. Ζητούσαν, οργανωμένα, για τα εκκλησιαστικά-πνευματικά-ορθόδοξα θέματά τους, το «έκκλητον» των επισκόπων των-ποιμένων των στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Οι Ουνίτες-Ιησουίτες απέρριπταν την πρόταση. Υποδείκνυαν, αντί του Κωνσταντινουπόλεως, τον Πάπα Ρώμης για το «έκκλητον». Η Κωνσταντινούπολη, ως Μήτηρ Εκκλησία του Ποιμνίου της στο Κίεβο, παρακολουθεί το δράμα και διοργανώνει την Εξαρχική Αποστολή Θεοφάνους, ως εξής:

Αποστολή του Πατριάρχου Ιεροσολύμων Θεοφάνους (1608-1644) στο Κίεβο, ως Εξάρχου Κωνσταντινουπόλεως, το 1619-1620. Η Μήτηρ Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως παρακολουθούσε (1589-1620), παρά την μεγάλη γεωγραφική απόσταση μεταξύ Κωνσταντινουπόλεως και Κιέβου, τις εκεί εξελίξεις, με διάφορους τρόπους, κυρίως διά των εμπορικών οδών μεταξύ των δύο πόλεων. Αποστέλλει το 1619-1620 τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων Θεοφάνη, ως πληρεξούσιο Έξαρχό της στο Κίεβο. Ο τελευταίος είχε δεσμούς εκκλησιαστικούς-πνευματικούς με το Κίεβο και την Μόσχα. Η αποστολή του συνίστατο στην επιτόπου μελέτη και απόφαση πρωτοβούλως επί της εκεί εκρύθμου εκκλησιαστικής, λόγω Ουνίας, καταστάσεως.

Τι πράττει ο Θεόφιλος Γ΄, ως Έξαρχος Κωνσταντινουπόλεως στο Κίεβο, το 1620; Οι υπό του Ιερεμίου Β΄ κατασταθέντες Μητροπολίτης Κιέβου Μιχαήλ και ο Έξαρχος

Κύριλλος αποκηρύσσονται, λόγω προσχωρήσεως στην Ουνία, επιλέξει: «επικατάρατοι και επίορκοι». Ο ίδιος χειροτονεί Μητροπολίτη Κιέβου τον Κιεβινό Ιώβ Μπορένσκι και του υποδεικνύει εξαρχικώς ιεροκανονικώς επιλέξει: «υπακοήν εις την Αυτού Θειοτάτην Παναγιότητα τον Αρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικόν Πατριάρχην ως αληθινόν και φυσικόν του ποιμένα».

Η περίοδος 1620-1654. Κατά την περίοδο αυτή πρωταρχικός αναδεικνύεται ο ρόλος της Μεγάλης Ηγεμονίας Μόσχας στα τεκταινόμενα στην υπό πολωνική κατοχή Ηγεμονία Κιέβου. Πώς αυτό; Η Ηγεμονία Μόσχας, μόλις περί το 1618-1620, απαλλάσσεται της οικογενειοκρατίας Γκοντούνωφ και των αμέσων διαδόχων της. Για να ανέλθει στην τσαρική εξουσία η πατριωτική δυναστεία Ρωμανώφ από τότε ως το μοιραίο έτος 1917-1918, με την επανάσταση στην Μόσχα των Μπολσεβίκων. Αρχομένης της Δυναστείας Ρωμανώφ, η Ηγεμονία Μόσχας ξαναβρίσκει την καθαρή πατριωτική ταυτότητά της. Διώκονται οι Πολωνοί Σύμβουλοι με τις φρουρές τους από την Μόσχα και αλλού και μαζί τους οι, πολωνικής εμπνεύσεως και μεθοδεύσεως, Ψευδοτσάροι, όργανα των Πολωνών. Συνακόλουθα, αποκαθίσταται και η ανόθευτη χριστιανική ορθόδοξος ταυτότητα στην Ηγεσία της Εκκλησίας Μόσχας και στον Λαό, λόγω των Ψευδοπατριαρχών, οργάνων, ωσαύτως, των Πολωνών. Στην Μεγάλη Ηγεμονία Μόσχας, κατόπιν των ανωτέρω, αναστηλώνονται μετά κύρους, μετά το 1619-1620, οι δύο αναγκαίοι ύπατοι θεσμοί για το πολυάριθμο, και βαθειά ορθόδοξο, Έθνος των Ρώσων, του Τσάρου και του Πατριάρχου. Αυτοί ως συνδετικοί κρίκοι και σημεία-σύμβολα αναφοράς του Κράτους και του Λαού. Έτσι, εξηγείται και η δυνατότητα επισκέψεως στην Μητρόπολη Κιέβου του Πατριάρχου Ιεροσολύμων Θεοφάνους του Γ', με την ιδιότητα του Εξάρχου Κωνσταντινουπόλεως, για την αποκατάσταση της ιεροκανονικής τάξεως, όπως προεγράφη.

Περίοδος 1654-1686. Η Ηγεμονία Κιέβου, το 1654, συναρτάται γεωπολιτικά – όμως, πλήρως, αυτόνομα – με την της Μόσχας, του «Μεγάλου Ηγεμόνος» της Μόσχας. Ενισχύεται η ορθόδοξη παρουσία στην Ηγεμονία Κιέβου. Τούτο, εξ απόψεως ορθοδόξου πίστεως, είναι πολύ σημαντικό. Απομονώνεται, περαιτέρω, η επιρροή εδώ της ρωμαιοκαθολικής Ουνίας, όπως την προαναφέραμε. Σε επίπεδο όμως εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας, ενώ τα ιεροκανονικά όρια είναι σαφή (Ιερεμίας Β', Θεοφάνης Γ'), εξυφαίνεται υποκίνηση ζητήματος εκκλησιαστικής «συμμεταβολής» της Αυτονόμου υπό το Οικουμενικό Πατριαρχείο Μητροπόλεως Κιέβου προς το Πατριαρχείο Μόσχας, μονομερώς και διά της κοσμικής μεθόδου της υφαρπαγής, με τσαρική πάντοτε πρωτόβουλη παρέμβαση.

Η περίοδος 1654-1686 είναι το κρίσιμο χρονικό ορόσημο. Η νέα, «δικαιοδοσιακή σύγκρουση» μεταξύ Μόσχας και Κωνσταντινουπόλεως, υπαιτιότητα, αποκλειστικά, της πρώτης, για την Αυτόνομη Μητρόπολη Κιέβου, διευθετείται σε σταθερά ιεροκανονικά πλαίσια, μετά μια 30ετία, το 1686. Καθοριστικός, εν προκειμένω, υπήρξε ο ρόλος της πολιτικής και εκκλησιαστικής Ηγεσίας. Και, προ παντός, και πάλι, οι λαϊκές, των Ορθοδόξων, Συνελεύσεις παρούσες. Επέμεναν οι Κιεβινοί και επέβαλαν οριστική ιεροκανονική ρύθμιση της εκκλησιαστικής διοικήσεως των, ανυπερθέτως σε αγαστή συνεργασία στο τρίγωνο Κωνσταντινουπόλεως-Κιέβου-

Μόσχας. Οι τρεις εμπλεκόμενοι ιεροκανονικά φορείς συναντώνται δι' αντιπροσωπιών, το 1686, στην Αδριανούπολη-Κωνσταντινούπολη. Στην Αδριανούπολη τότε παρεπιδημούσε προσωρινά ο Οικουμενικός Πατριάρχης Διονύσιος Δ΄. Εκεί παρετύγχανε και ο σοφός Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος, ως κοινής εμπιστοσύνης και αποδοχής συνδιαπραγματευτικής μεταξύ των τριών μερών. Ο Δοσίθεος διατηρούσε ιδιαίτερους δεσμούς με την τσαρική Αυλή Μόσχας. Πολλάκις δε είχε μεταβεί για τις ανάγκες του Πατριαρχείου του Ιεροσολύμων στην Μόσχα και στο Κίεβο.

Τα κατά το 1686 συμφωνηθέντα. Το ιεροκανονικό «Γράμμα Εκδόσεως» του 1686. Για τα συμφωνηθέντα, το 1686, και για το προκύψαν ιεροκανονικό «Γράμμα Εκδόσεως» του 1686, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο Μεγάλος, Διαπρεπής, όντως Σοφός, Πατριάρχης Ιεροσολύμων, ο Δοσίθεος, κεντρικό και ουσιώδες πρόσωπο, κοινού κύρους, στο όλο εκκλησιαστικό σκηνικό των χρόνων 1685-1686. Εκείνο που μας αφορά άμεσα, έκτοτε ως σήμερα (300 χρόνια ιεροκανονικής και όχι κοσμικής σημασίας), είναι η διαπραγματευτική ιεροκανονική πειθώ του Δοσιθέου προς τον Πρέσβη της τσαρικής εξουσίας στην Αδριανούπολη, «να δοθή...το Κίεβον επιτροπικώς τω Μοσχοβίας» και «να είναι επαρχία μεν του Κωνσταντινουπόλεως, επιτροπευομένη δε παρά του Αγιωτάτου Πατριάρχου Μοσχοβίας», «έως ημέρας επισκέψεως θείας», «ένεκα των καιρικών περιστάσεων». Επί των διατυπώσεων-θέσεων αυτών Δοσιθέου εδράζεται το περιεχόμενο ουσίας του «Γράμματος Εκδόσεως», του 1686.

Συγκεκριμένα, το ιεροκανονικό «Γράμμα Εκδόσεως», του 1686, εκχωρεί στον Πατριάρχη Μόσχας την, κατ' ανάθεση, «επ' αδείας» και «οικονομικώς» χειροτονία μόνο του εκάστοτε Μητροπολίτου Κιέβου και το συμνημόσυνο. Για το τελευταίο να πούμε ότι το «Γράμμα Εκδόσεως» διαγορεύει, μετά το μνημόσυνο «εν πρώτοις» του Οικουμενικού Πατριάρχου, ως κυριάρχου της Μητροπόλεως Κιέβου, να συμνημονεύεται και ο Πατριάρχης Μόσχας, επειδή διά της χειροτονίας του Μητροπολίτου Κιέβου καθίστατο, κατά κάποιον τρόπο, ο Μόσχας γέροντάς του. Αν παραχωρούσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης πλήρως το μνημόσυνο, με ό,τι η πράξη αυτή συνεπάγεται, θα διατυπώνονταν. Η διαφορά μεταξύ συμνημοσύνου και μνημοσύνου είναι ορατή. Πολύ περισσότερο, μάλιστα, όταν «δίδεται οικονομικώς εκείνω την τοιαύτην άδειαν», «τρόπω συγκαταβατικώ», «κατά την προπάλαιαν συνήθειαν» (βλ. «Γράμμα») ή «έχη επ' αδείας χειροτονείν Κιέβου μητροπολίτην» ή «και τρόπω συγκαταβατικώ χρωμένη διά τας ρηθείσας αιτίας» (βλ. «Πατριαρχική Επιστολή προς Βασιλείς» Μόσχας).

Η πρακτική του Πατριαρχείου Μόσχας, τσαρική και σοβιετική διαχρονικά συναινέσει, 1686-2019. Θα μνημονεύσουμε μια περίπτωση, από τις πάμπολλες, την βασικότερη, καταστρατηγήσεως πλήρους των Συμφωνιών Ιεροκανονικών του 1686. Επί Τσαρίνας Αικατερίνης Β΄ (1762-1796) συντελέσθηκε μονομερώς πλήρης ανατροπή του «Γράμματος Εκδόσεως», του 1686. Εμνημονεύετο, επ' εκκλησίας, η ίδια και η Ιερά Σύνοδος. Ο Μ. Πέτρος, ως γνωστό, κατήργησε την Πατριαρχική τιμή, κοσμικώ δικαίω, το 1723, για τους γνωστούς λόγους. Ιεροκανονικώς όμως εξακολουθούσε

υπάρχουσα, εν δυνάμει. Ενόμως μεν έπραξε η Τσαρίνα, αφού η ίδια ήταν ο νόμος, αλλ' εξ υφαρπαγής ιεροκανονικής των δικαίων της Κωνσταντινουπόλεως, κατά το «Γράμμα Εκδόσεως», του 1686. Επί δε Σοβιετοκρατίας στην Μόσχα (1917-1991, 25 Δεκεμβρίου των Χριστουγέννων 1991, η μεγάλη πτώση), και, μάλιστα, επί των ημερών της Δυάδος Στάλιν-Αλεξίου Α' (1945-1953, το 1953, έτος θανάτου του Στάλιν), το αντικανονικό κακό των κοσμικών-έννομων υφαρπαγών και εισπηδήσεων της Μόσχας εξήλθε απροκάλυπτα και των ορίων της τ. Ηγεμονίας Κιέβου, νυν Ουκρανίας. Π. χ. στην Πολωνία, Εσθονία, Τσεχοσλοβακία κ.ο.κ. γεωπολιτικό Δικαίω. Η κοσμική νοοτροπία του Πατριαρχείου Μόσχας εταύτιζε, μονομερώς, όπως στην Μητρόπολη Κιέβου του 1686, τα ιεροκανονικά γεωεκκλησιαστικά όρια του Πατριαρχείου, γνωστά από το 1589, προς τα γεωπολιτικά της Σοβιετικής Ενώσεως. Ειδικότερα, για την υπόψει μας Μητρόπολη Κιέβου, είδαμε τα αποτελέσματα. Οι διαχρονικές αντιδράσεις της μητροπόλεως Κιέβου, in situ, ήσαν εμφανείς, πρακτικές ή συνειδησιακές μόνιμες στις υφαρπαγές αυτές. Και είδαμε, επί των ημερών μας, τα αποτελέσματα της ταυτίσεως κρατικής και εκκλησιαστικής συμπορεύσεως στην Μόσχα, ως προς την Ουκρανία. Φθάσαμε στα 1991-1992 του ανεξαρτήτου, διεθνούς αναγνώρισεως, Κράτους της Ουκρανίας-Κιέβου. Για τις «εξ υφαρπαγής και κατά συρροήν» αντικανονικές δράσεις της Εκκλησίας Μόσχας εις βάρος της Εκκλησίας Κιέβου, βλ. Καθηγητού ΕΚΠΑ Βλασίου Φειδά, Το Ζήτημα της αυτοκεφαλίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας. Εκ Πηγών Αψευδών, Αθήναι 2019. Και με επίκεντρο ειδικώς το «Γράμμα Εκδόσεως» 1686, βλ. Αθ. Αγγελοπούλου-Εμμ. Καραγεωργούδη, Ο Κόσμος της Ορθοδοξίας στις σημερινές γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ευρώπη, Θεσσαλονίκη 2019, Εκδ. Μπαρμπουνάκη. Των Ιδίων, «Των Πατριαρχών όντων εικόνων του Θεού εμπύχων τε και ζωσών» («Γράμμα Εκδόσεως», 1686), βλ. <https://www.exarsalmos.gr/28-2-2020>.

Οι πρωτοβουλίες της Πολιτείας και Εκκλησίας της Ουκρανίας για την αυτοκεφαλία της Μητροπόλεως Κιέβου (1992-2018, 11 Οκτ. 2018 και 6 Ιαν. 2019).

Το νέο Κράτος της Ουκρανίας, θέλοντας και επιμένοντας, πρωτοβούλως, στην εξασφάλιση, μαζί με την εθνική-πολιτειακή ανασυγκρότηση, και της θρησκευτικής, κυρίως της Ορθοδόξου Χριστιανικής, ταυτότητος του Λαού της, δεν ήταν δύσκολο να ανιχνεύσει το σωτήριο έτος 1686. Με βάση τα τότε συμφωνηθέντα, κοινή συναινέσει όλων των εμπλεκομένων, ως πολύ καλώς γνωστό, ζητάει, με διάφορους τρόπους διαβουλεύσεων, από την φυσική ιεροκανονική Μητέρα Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως εκκλησιαστική ανεξαρτησία-αυτοκεφαλία, ό,τι, δηλαδή, και όπως, έγινε το 1686. Το αίτημα της ουκρανικής πολιτικής Ηγεσίας, στο ανώτατο επίπεδο, προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο είναι από το 1992, κυρίως από το 2009, ως το 2018 μόνιμο και επαναλαμβανόμενο. Υπήρχαν ήδη 3 νέα Σχίσματα μεταξύ των 45 και πλέον εκατομ. χριστιανών ορθοδόξων της χώρας, δημιουργήματα προσωπικά του Πατριάρχου Μόσχας Αλεξίου Β' (1991-2009), διαδόχου Αλεξίου Α'. Τα Σχίσματα αυτά συρρικνώθηκαν ήδη, με την υπερπερίσσεια της Χάριτος του Θεού.

Πότε και πώς; Κατά την ημέρα «επισκέψεως θείας». Για να ανακαλέσουμε στην μνήμη μας την προφητική ρήση του Πατριάρχου Ιεροσολύμων Δοσιθέου, σοφού

ανδρός, το 1686, στην Αδριανούπολη, στις διαπραγματεύσεις του 1686, που κατέληξαν στο ιεροκανονικό «Γράμμα Εκδόσεως», τον ίδιο χρόνο. Έτσι, στις 11 Οκτ. 2018, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, «ad referendum προς τα μέχρι τούδε ιεροκανονικά ισχύοντα», αποφάσισε, επιλέξει: «Να άρη την ισχύν του Πατριαρχικού και Συνοδικού Γράμματος Εκδόσεως, του έτους 1686». Και την μεγάλη ημέρα των Θεοφανείων, 6 Ιαν. 2019, να αποδώσει την τιμή της Αυτοκεφαλίας στην, κατά το «Γράμμα Εκδόσεως» 1686, Αυτόνομη Μητρόπολη Κιέβου-Ουκρανίας. Παρόν στον Πατριαρχικό Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Φαναρίου, έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ο, κατά το 2019, Πρόεδρος της Ουκρανίας Πέτρο Ποροσένκο, κατά την ανάδειξη από τον ίδιο τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο τον Α΄ του πρώτου νέου Προκαθημένου της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας Ουκρανίας, στο πρόσωπο του Επιφανίου, καταταγέντος στην 15η σειρά των Διπτύχων των Προκαθημένων στο Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδοξίας.

Έτσι, έληξε οριστικά η ιεροκανονική εκκρεμότητα 300 χρόνων περίπου (1686-2019). Το Πατριαρχείο Μόσχας, 5ο στην ίδια σειρά, από το 1593, διά του εκπροσώπου του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου, του Σεβ. Μητροπολίτου Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνος, αντέδρασε αρνητικά, ισχυριζόμενο, «αφελώς», προφανώς, ότι το Φανάρι έκαμε «εισπήδηση στην Ουκρανία» (βλ. Romfea.gr, 4 Φεβρ. 2019) ή «διείσδυση στην Ουκρανία», γνωστών, ως άριστα, διά των επισήμων κειμένων και πηγών, ήδη των αντικειμενικών γεγονότων. Χρησιμοποιήθηκαν οι πολύ γνωστές στην δική Του πρακτική διατυπώσεις «εισπήδηση» ή «διείσδυση», κατά συρροήν από 1686, λίγο μετά, ως το 1991-1992. Η προσέγγιση αυτή θυμίζει την λαϊκή ρήση «φωνάζει ο κλέφτης, για να φύγει ο νοικοκύρης».

Και επιπλέον διαπορεί το Πατριαρχείο Μόσχας, πώς κι έτσι θυμήθηκαν μετά 300 χρόνια το 1686. Εύλογο το ερώτημα για θεσμικά πρόσωπα κοσμικής, αλλ' όχι ιεροκανονικής, νοοτροπίας και, κυρίως, Τάξεως. Για τα ιεροκανονικά θεία πράγματα ισχύει το αγιογραφικό ρήμα: «Κύριε, εν τοις οφθαλμοίς σου χίλια έτη ως μία ημέρα». Άρα, για να απλουστέψουμε τα χρονικά ιεροκανονικά δεδομένα, τα 300 χρόνια είναι «εν τοις οφθαλμοίς Κυρίου» ένα 8ωρο της «μιας ημέρας» Κυρίου. Αν και, ακόμη και στο κοσμικό ρωμαϊκό Δίκαιο, ωσαύτως, «το εξ αρχής ανυπόστατον ου βεβαιούται τη χρονία παραδρομή». Η νομική θέση αυτή συμπορεύεται με την ιεροκανονική πράξη, άσχετα αν δεν ταυτίζεται μ' αυτήν. Διότι επαναλαμβάνουμε ότι άλλος ο ιεροκανονικός και άλλος ο κοσμικός – έννομος – χρόνος.

3. Υπόψει Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου οι των ημερών μας γεωθησκευτικοί και γεωπολιτικοί προβληματισμοί (24 Φεβρουαρίου ε.έ. και εξής).

Πάμπολλα άρθρα ειδικών ερευνητών έχουν δημοσιευθεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο διεθνώς για την στάση του Πατριάρχου Μόσχας στο ανείπωτο, απερίγραπτο και σχεδόν ασύλληπτο δράμα της Ουκρανίας. Όλα, λίγο πολύ, είναι επικριτικά για την προσέγγιση στο δράμα αυτό. Οι υποφαινόμενοι δεν παρασύρονται από τα επικριτικά αυτά σχόλια, βάσει των δηλώσεων και μηνυμάτων και κηρυγμάτων του Πατριάρχου στο Ουκρανικό Ζήτημα. Θα επικεντρώσουμε την εξειδικευμένη έρευνά μας στις μέχρι, πριν την 24 Φεβρ., ειρηνοποιές παρεμβάσεις του Πατριάρχου

Μόσχας Κυρίλλου, δειγματοληπτικά, σε εμπόλεμες καταστάσεις ή εσωτερικές ταραχές μεταξύ πολιτών και Κυβερνητών. Π.χ. ο πόλεμος μεταξύ Αζέρων και Αρμενίων στο Ναγκόρνο Καραμπάχ, Λευκορωσία και εντός της ίδιας της Ρωσίας.

3α. «Μακάριοι οι ειρηνοποιοί ότι αυτοί υιοί Θεού κληθήσονται (Ματθ. 5, 9).

Ναγκόρνο Καραμπάχ. Ο Πατριάρχης Μόσχας σε μία συνέντευξή του, εφ' όλης της ύλης, στο Κανάλι «Ρωσία 24», στις 7 Ιαν. 2021 (Χριστούγεννα με το παλιό ημερολόγιο), αναφέρεται λεπτομερώς στον ειρηνοποιό ρόλο του ιδίου και του Πατριαρχείου Του στον πόλεμο μεταξύ Χριστιανών Αρμενίων και Μουσουλμάνων Αζέρων για το αμφισβητούμενο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Δηλώνει επιλέξει: «Η Ρωσική Εκκλησία ξεκίνησε διαπραγματεύση για το πρόβλημα του Καραμπάχ, με την συμμετοχή των Καθολικών όλων των Αρμενίων και του Ανωτάτου Μουφτή, Ηγέτη των Μουσουλμάνων του Αζερμπαϊτζάν, του πασά, ονόματι, Ζαντέ. Πραγματοποιήσαμε αρκετούς γύρους τέτοιων διαπραγματεύσεων με πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα, όπως ανταλλαγή κρατουμένων, μη χρήση θρησκευτικών συμβόλων, θρησκευτική ορολογία, θρησκευτικά κίνητρα προς έμπνευση από τα αντιμαχόμενα μέρη». Περαιτέρω, εξαίρει ο Μακαριώτατος, επιλέξει, «την παρουσία Ρώσων ειρηνευτών», δηλ. της ειρηνευτικής ρωσικής αποστολής στην περιοχή, κατόπιν της επιτευχθείσης ανακωχής στην Μόσχα και της συμβολής της Ρωσικής Εκκλησίας στην διαδικασία αυτή, εντός της πολιτικής της ειρηνευτικής ρωσικής αποστολής.

Και το εύλογο ερώτημα, τώρα στην περίπτωση της «εισβολής» ή της «ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης» στην Ουκρανία, γιατί ο Μακαριώτατος δεν αναλαμβάνει συγκεκριμένη πρωτοβουλία «ειρηνοποιού»; Πολύ περισσότερο, που πρόκειται για διαμάχη μεταξύ δύο ομοδόξων, ως Χριστιανών Ορθοδόξων, Λαών; Περιορίστηκε σε μία γενική έκκληση στους αρχιερείς και στον ρωσικό λαό να παρέχουν ολόπλευρη βοήθεια σ' όλα τα θύματα, με το αιτιολογικό ότι, επιλέξει, «ο ρωσικός και ο ουκρανικός λαός έχουν κοινή μακραίωνα ιστορία, που ανάγεται στο βάπτισμα των Ρως από τον Άγιο Ισαπόστολο Πρίγκιπα Βλαδίμηρο». Για την παύση των εχθροπραξιών άμεσα, ούτε λέξη. Πληροφορούμαστε ότι 300 περίπου ιερείς Ρώσοι το έπραξαν με Δήλωσή τους. Αντίθετα, επιλέξει, «ανήμερα της εισβολής ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος μίλησε στους στρατιωτικούς ηγέτες της χώρας και δημοσιοποίησε Δήλωση προς τιμή της “Ημέρας του Υπερασπιστή της Πατρίδος”. Αφορά όσους έχουν υπηρετήσει ή υπηρετούν τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις και συνεχάρη τον Πούτιν για την μεγάλη και υπεύθυνη υπηρεσία του στον Λαό της Ρωσίας. Χαρακτήρισε δε το στρατιωτικό λειτούργημα ως «ενεργή έκφραση της ευαγγελικής αγάπης προς τον πλησίον, λίγη ώρα πριν αρχίσουν οι βομβαρδισμοί στην Ουκρανία» (βλ. Π. Μπάκουλη, άρθρο στο News, 22 Μαρτίου 2022). Σε κήρυγμά του δε στις 6 Μαρτίου δηλώνει: «Η ειδική στρατιωτική επιχείρηση είναι μέρος ενός ευρύτερου μεταφυσικού αγώνα έναντι στις ανήθικες δυτικές αξίες, ώστε η ανθρωπότητα να ακολουθήσει τους νόμους του Θεού» (βλ. News «Αγία Ρωσία», 6-3-2022).

Αν οι πατριαρχικές αυτές δηλώσεις είναι αληθείς, δικαιούμαστε να ερωτήσουμε τον Πατριάρχη Μόσχας: τα όσα συμβαίνουν στον «πόλεμο των πόλεων» της Ουκρανίας,

με πρώτη την Μαριούπολη, είναι «μέρος ενός ευρύτερου μεταφυσικού αγώνα..., ώστε η ανθρωπότητα να ακολουθήσει τους νόμους του Θεού»; «Θού, Κύριε, φυλακήν τω στόματι ημών». Βάσει των ανωτέρω, αν είναι αληθή, δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα παραπάνω και άλλα πολλά συγκλίνουν σε ένα γεγονός της ταυτίσεως πολιτικής και εκκλησιαστικής Ηγεσίας στην Μόσχα για το αδιανόητο, πρωτοφανές, δράμα γενοκτονίας και της καταστροφής – κολάσεως ιστορικών κτηρίων-υποδομών των πόλεων και κωμοπόλεων, ακόμη και χωριών, ιερών ιστορικών μονών και ναών;

Λευκορωσία. Στις εσωτερικές της χώρας γνωστές ταραχές, με αντιπάλους την Κυβέρνηση Λουκασένκο και μεγάλο μέρος πολιτών, για τις δημοκρατικές ελευθερίες, στο Μίνσκ και αλλού της χώρας, (πριν το 2021), ο Πατριάρχης παρεμβαίνει ως ειρηνοποιός. Δηλώνει, συγκεκριμένα, ερωτώμενος: «Λοιπόν, πρώτον, υποστηρίξαμε πλήρως τον Επίσκοπο Βενιαμίν, τον νέον επικεφαλής της Λευκορωσικής Εξαρχίας, της Λευκορωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, και ολόκληρη την Λευκορωσική Ιεραρχία, οι οποίοι κάλεσαν τον λαό να σταματήσει τη βία και να ακολουθήσει το δρόμο της συμφιλίωσης. Και αυτή η έκκληση απευθύνθηκε σε όλους. Από την πλευρά των Αρχών υπήρξαν περιπτώσεις αδικαιολόγητης βίας, υπερβολικής χρήσης βίας. Αλλά υπήρξαν, επίσης, εκδηλώσεις ριζοσπαστισμού εκ μέρους διαδηλωτών. Είμαστε μάρτυρες του τί συνέβη στην Ουκρανία».

Και εδώ, λοιπόν, ορθώς ο Πατριάρχης είναι κήρυκας του «δρόμου της συμφιλίωσης», κατ' αντιδιαστολή του «τί συνέβη στην Ουκρανία» τότε, προ παντός δε του «τί συμβαίνει σήμερα στην Ουκρανία». Εκδήλωσε, τον Ιανουάριο 2021, μια απαρέσκεια για τα της Ουκρανίας, διότι η χώρα αυτή θέλει ανεξαρτησία, ον τρόπον ο λαός της, πολιτικά και εκκλησιαστικά, το επιθυμεί, και, πάντως, όχι συρόμενη στο άρμα της Μόσχας, πολιτικώς και εκκλησιαστικώς. Π.χ. η διαδικασία, σε ιεροκανονικά πλαίσια, της Αυτοκεφαλίας της Εκκλησίας του Κιέβου-Ουκρανίας. Στην περίπτωση της σημερινής Ουκρανίας, της 24 Φεβρ. και μετά, αποφεύγει διαπρυσίως να κηρύξει τον «δρόμο της συμφιλίωσης», που, κρίνουμε ταπεινά, οφείλει ως Πνευματικός Ηγέτης, πέρα από πολιτικές και θρησκευτικές σκοπιμότητες, να πράξει, λόγω της «εισβολής» ή της «ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης». Όταν δύο «αδελφοί λαοί», κατά τα κηρύγματά του, σπαράσσονται, ο ένας επιτιθέμενος και ο άλλος αμυνόμενος. Πού είναι εδώ ο ρόλος «του ειρηνοποιού»; Μεταξύ αντιπάλων, αλλ' ομοδόξων; Απεδείχθη ότι δεν θέλει ή μάλλον, ενδεχομένως, δεν το μπορεί. Τί; Το αυτονόητο ευαγγελικό καθήκον του «ειρηνοποιού».

Αποτέλεσμα πνευματικό συνειδησιακό. Όλες οι εκκλησιαστικές πλευρές της Ουκρανίας, είτε της, ιεροκανονικά, Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Ουκρανίας, 15ης στο Επίσημο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδοξίας (βλ. περισσότερα στην ενότητα 1 και 2), είτε της άλλης, υπό τον Έξαρχο της Μόσχας Μητροπολίτη Ονούφριο, και κυρίως, αυτόν, να διαρρηγνύουν δημοσίως τις σχέσεις με τον Πατριάρχη Μόσχας Κύριλλο, παρά τις εκκλήσεις τους να σταματήσει ο πόλεμος, που τον θεωρούν, εν τοις πράγμασι, «εισβολή». Εδώ ο Πατριάρχης προτιμά την ουδετερότητα σιωπής. Εν προκειμένω, της ενόχου σιωπής. Αποτέλεσμα; Η πλήρης και τελεία αποξένωση του

Πατριαρχείου Μόσχας από την σύνολη Ορθόδοξη Εκκλησία των 45 εκατομμ. χριστιανών Ορθοδόξων της Ουκρανίας, ασχέτως αν ο Ονούφριος εξακολουθεί να μνημονεύει τον Πατριάρχη Μόσχας. «Ούτοι – οι εισβολείς – εν ίπποις και άρμασι, ημείς δε (οι Ουκρανοί) εν ονόματι Κυρίου του Θεού ημών μεγαλυνθησόμεθα». Αυτά στο αποκορύφωμα του Θείου Δράματος της Μεγάλης Εβδομάδος του Πάσχα, Απριλίου (17-23) του 2022.

Μόσχα. Μετά την επανεκλογή Πούτιν για Τρίτη θητεία (2012) και την κατακραυγή μεγάλου μέρους του λαού, κυρίως από πλευράς αντιπολιτεύσεως (περίπτωση Ναβάλνυ), ο Πατριάρχης ανέλαβε την πρωτοβουλία να εισηγηθεί στην Κυβέρνηση (Πούτιν) διάλογο με τους διαδηλωτές, ό,τι, δηλ., έπραξε, ορθά, με την ίδια κατάσταση στην Λευκορωσία. Παράλληλα, όμως, αξιολόγησε την σταθερότητα και την ευημερία του ρωσικού λαού ως αποτέλεσμα των δύο πρώτων θητειών του Πούτιν, κατ' αντίθεση με την αποσταθεροποιητική κατάσταση της ταραχώδους δεκαετίας του 1990. Εξ ου, οι δύο πρώτες θητείες Πούτιν χαρακτηρίστηκαν ως «θαύμα του Θεού»!

Ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος ορθώς έπραξε, στα πλαίσια του «ειρηνοποιού», ασχέτως των μη θετικών αποτελεσμάτων σε πολιτικό επίπεδο. Ως Ποιμένας όλων των Ρώσων πολιτών, ασχέτως των πολιτικών επιλογών τους, δήλωσε την παρουσία του και την αγωνία του για την ενότητα του ρωσικού λαού, ιστορικού και πολυπληθούς. Το θετικό σε επίπεδο κορυφής ήταν ο Πρόεδρος Βλαδίμηρος Πούτιν να ασπασθεί επισήμως την ορθόδοξη πίστη, βαπτισθείς. Με την πράξη του αυτή έδωσε και το πολιτικό στίγμα στην θρησκευτική του πολιτική. Θεώρησε εμπράκτως ότι η ρωσική Ορθοδοξία έπρεπε στο εξής να λειτουργεί όχι περιθωριακά, όπως μέχρι το 1991, αλλ' ως ακρογωνιαίος λίθος της μετασοβιετικής ρωσικής ταυτότητας. Στο νέο πλαίσιο αυτό Σχέσεων Κράτους και Ορθοδόξου Εκκλησίας, ο Πατριάρχης Κύριλλος εξασφάλισε: την επιστροφή της εκκλησιαστικής περιουσίας από το Κράτος στην Εκκλησία, την θρησκευτική ορθόδοξη διδασκαλία στα δημόσια σχολεία και την παρουσία στρατιωτικών ιερέων στις Ένοπλες Δυνάμεις. Η νέα εξέλιξη αυτή πιστώνεται, πολύ θετικά, στον Πατριάρχη Κύριλλο.

Ουκρανικό. Στις ενότητες 1 και 2 της παρούσης έρευνας ο λόγος κυρίως για την ιεροκανονική τάξη, ως συνέπεια των γεωπολιτικών συμμεταβολών στην Ηγεμονία Κιέβου, διαχρονικώς, βάσει των επισήμων γεγονότων και κειμένων, ως το σημερινό Κράτος Ουκρανίας. Εδώ, στο καίριο θέμα για το Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας, που εδράζεται αποκλειστικά, ασχέτως των γεωπολιτικών μεταλλάξεων, στο ιεροκανονικό, και όχι το κοσμικό, θείο Δίκαιο, ο Πατριάρχης Μόσχας, εξ αντικειμένου, ελέγχεται ως «διεμβολέας» και «εισβολέας» (διατυπώσεις του νυν Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Θεοδώρου) στο ιεροκανονικό Σύστημα Διοικήσεως.

Αποτέλεσμα πρακτικό; Η πλήρης απομόνωσή Του και η «ακοινωνησία» Του, ιδία ευθύνη και πρωτοβουλία, με την Μητέρα, της Ουκρανίας-Κιέβου και της Ρωσίας-Μόσχας, Εκκλησία Πρωτόθρονη της Κωνσταντινουπόλεως και όλες τις κατά Τόπους Εκκλησίες. Η ιεροκανονική απόδοση της Αυτοκεφαλίας στην Μητρόπολη Κιέβου-Ουκρανίας σήμερα, ως προπεριεγράφη (βλ. ενότητες 1 και 2 του παρόντος), που και

η Μόσχα-Ρωσία, καθ' όμοιο ιεροκανονικό τρόπο, κατ' οικονομία και κατ' ακρίβεια, απέκτησε το Αυτοκέφαλο και Πατριαρχικό, επιπλέον, Καθεστώς, έκαμε τον Πατριάρχη Μόσχας, με την νοοτροπία, που τον διακατέχει, αντί, στον πόλεμο τώρα της Ουκρανίας, να εισηγηθεί μεγαλοφώνως διάλογο ως «ειρηνοποιός», να ταυτισθεί με την Πολιτειοκρατία του Προέδρου Πούτιν, με τα σημερινά αποτελέσματα, τα χείριστα, προς ικανοποίηση «του διαβόλου, του εχθρού της αληθείας», για να χρησιμοποιήσουμε διατύπωση του ιεροκανονικού κειμένου του 1686. Αυτό συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της σημερινής ιεροκανονικής τάξεως στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία Ουκρανίας, που εξορκίζει ο Πατριάρχης Μόσχας. Δυστυχώς για τον Πατριάρχη, οι δηλώσεις, εκκλήσεις και Κηρύγματα Του και πράξεις Του, ως προς την «εισβολή» ή την «ειδική στρατιωτική δράση» στην Ουκρανία, πόρρω απέχουν από τον ρόλο Του ως «ειρηνοποιού», κατ' ουσίαν και όχι κατά το φαινόμενο. Δεν το ήθελε ή δεν το μπορούσε; Μάλλον, κατά την ταπεινή εκτίμησή μας, ισχύει το δεύτερο, το ανήμπορο. Ο ίδιος βιώνει προσωπικό συνειδησιακό δράμα και μαρτύριο, ανάλογο του θεσμού, που υπηρετεί. Κατ' ανάγκη αδήριτη αναμένει «ιδείν το τέλος», ώστε, επί των συνολικών ερειπίων ψυχών, σωμάτων και υποδομών, του όλου δράματος των πολέμων της Ουκρανίας, να προσφέρει κρασί και λάδι, όπως έπραξε ο Καλός Σαμαρείτης του Ευαγγελίου.

4. Επιλογικά. Οι αντιδράσεις Προκαθημένων και Ιεραρχών της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η στάση του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου. Τί δέον γενέσθαι.

4. α. Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α΄. Στις 24 Φεβρουαρίου, ημέρα Πέμπτη, άρχισε η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Την Κυριακή 27 Φεβρουαρίου, ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ως ο «πρώτος μεταξύ ίσων» στο Πανορθόδοξο Σύστημα Διοικήσεως της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας, λαμβάνει πρώτος θέση, υπό την ιεροκανονική ιδιότητα του Πρωτοθρόνου της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Υπήρξε, εξ άλλου, η Κωνσταντινούπολη, υπενθυμίζουμε, η φιλόστοργος, χειραγωγός εις Χριστόν, Μητήρ Εκκλησία της Μητροπόλεως Κιέβου από τον 10ο αι. μ.Χ. και εξής. Το καθεστώς αυτό, ως γνωστό, ανανεώθηκε με το ιεροκανονικό «Γράμμα Εκδόσεως» του 1686. Αυτό αντικαταστάθηκε με τον Τόμο Αυτοκεφαλίας στην Εκκλησία Ουκρανίας, στις 6 Ιαν. 2019. Έτσι, από Μητέρα Εκκλησία η Κωνσταντινούπολη κατέστη και Αδελφή Εκκλησία της Εκκλησίας της Ουκρανίας, δηλ. ισότιμος και ισόψηφος με τις άλλες 14, ως 15η, κατά Τόπους Επίσημες Εκκλησίες, συμπεριλαμβανομένης, ως πρώτης, μεταξύ των 15 τώρα, της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Το βαρύ αυτό, σχεδόν δυσβάστακτο, παρελθόν και παρόν υποχρεώνει τον Βαρθολομαίο Α΄ να προσδιορίσει ξεκάθαρα την θέση Του στο όλο νέο γεωπολιτικο-στρατιωτικό γεγονός της 24ης Φεβρουαρίου 2022. Υπενθυμίζει την ευθύνη προς τούτο και των άλλων Αδελφών Εκκλησιών, τις οποίες, ούτως ή άλλως, αντιπροσωπεύει ως «πρώτος μεταξύ ίσων». Δηλώνει, προφορικώς, γραπτώς, υπό τύπον εκκλήσεως, και επαναληπτικώς, μεταξύ άλλων, τα εξής: «να τερματισθεί ο πόλεμος...η πολεμική επίθεση και απροκάλυπτη εισβολή της Ρωσίας είναι πέραν

κάθε εννοίας δικαίου και ηθικής». Και αλλού: «η παγκόσμια Κοινότητα παρακολουθεί εμβρόντητη την, πέραν κάθε εννοίας δικαίου και ηθικής, πολεμική επίθεση και απρόκλητη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ένα ανεξάρτητο και κυρίαρχο Κράτος...εξελίσσεται στην Ευρώπη, στην γειτονιά μας, η σφοδρότερη σύγκρουσις από την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου». Και τελειώνει την έκκληση: «Κατευθύνουμε την προσευχή μας στον Κύριο Ιησού, τον Άρχοντα της ειρήνης, ζητώντας Του με ζέση ψυχής, όπως “ισχύν τω λαώ αυτού δώση” και “ευλογήση τον λαόν αυτού εν ειρήνη” (ψαλμ. Κη΄, 11)» (βλ. Newsroom, 27 Φεβρ. 2022).

Χαλκηδόνος Γέροντας Εμμανουήλ. Ως Μητροπολίτης Γαλλίας αναδέχθηκε στους ώμους του και έφερε σε ιεροκανονικό πέρας το βαρύτατο Ζήτημα στους ώμους του, της διαδικασίας Αυτοκεφαλίας της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας, υπό τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του πολυπείρου στα θέματα αυτά, μετά της Πατριαρχικής Ιεράς Συνόδου, Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄. Ο ίδιος συντόνισε επιτυχώς «την ενωτική Σύνοδο, που συνεκλήθη στο Κίεβο, στις 15 Δεκ. 2018, στην οποία είχαν κληθεί να συμμετάσχουν και οι Επίσκοποι, οι οποίοι ήσαν κάτω από το Πατριαρχείο Μόσχας στην Ουκρανία. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο απέστειλε σ΄ όλους προσκλήσεις», γράφει. Προσθέτουμε εμείς εδώ και στον Έξαρχο της Μόσχας στην Ουκρανία τον Μητροπολίτη Ονούφριο. Και αλλού: «Τουλάχιστον το Οικουμενικό Πατριαρχείο έδωσε την δυνατότητα μια ομαλής εξελίξεως», «να γίνει η εκλογή του Πρώτου της Εκκλησίας και εξελέγη ο Μητροπολίτης Επιφάνιος, και αργότερα, στις 6 Ιαν. 2019, να δώσει ο Παναγιώτατος τον Τόμο Αυτοκεφαλίας στο Φανάρι, στον νέο Μητροπολίτη». Και αλλού: «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν έκαμε κάτι αντικανονικό, ήταν μέσα στα πλαίσια της δικαιοδοσίας που έχει, διότι η Μητέρα Εκκλησία δίνει το αυτοκέφαλο, από την Μητέρα Εκκλησία πήραν το αυτοκέφαλο και το Πατριαρχείο Μόσχας και τα Πατριαρχεία Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας και όλες οι Αυτοκέφαλες Εκκλησίες οι νεώτερες, ας μη το ξεχνάμε αυτό». Να επισημάνουμε εμείς εδώ τούτο. Ποιο; Κάτω από ποιες ιδιότροπες συνθήκες, μάλιστα, κοσμική τσαρική παρεμβάσει, απέκτησε η Ρωσία το ιεροκανονικό αυτοκέφαλο (1452) και στην συνέχεια τιμήθηκε και με την Πατριαρχική τιμή. Όλα, εν τέλει, συντελέσθηκαν ιεροκανονικώτατα (βλ. ενότητα 2 του παρόντος). Φυσικά, ο Μόσχας Κύριλλος όλα όσα επακριβώς ιεροκανονικώς έγιναν στην ενωτική Σύνοδο του Κιέβου (15 Δεκ. 2018) είναι αυτά που απήχετο να γίνουν, όπως αποδεικνύεται από τις εν συνεχεία και μέχρι σήμερα αντιδράσεις. Και την τελευταία, την ίδρυση «Ψευδοεξαρχίας» του Ρωσικού Πατριαρχείου στα γεωγραφικά δικαιοδοσιακά όρια του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής. Το ιεροκανονικώς πραχθέν θεωρείται “σχίσμα” και ο τρόπος “αθέμιτος”, κατά τον Πατριάρχη Μόσχας.

Τέλος, προσεκτέο και το εξής του Γέροντος Χαλκηδόνας. Λέγει επιλέξει: «Νομίζω ότι δεν πρέπει να φτάνουμε σε ακρότητες. Έχουμε δυνατότητες ακόμη να αξιοποιήσουμε τον διάλογο και να φθάσουμε σ΄ αυτόν. Εμείς τους καλέσαμε πάντοτε και πολλάκις και είμαστε πρόθυμοι στο Οικουμενικό Πατριαρχείο να δεχθούμε τον καθένα αρμόδιο, να καθίσει γύρω από το ίδιο τραπέζι και να βρούμε μια ειρηνική λύση, η οποία θα είναι συμφέρουσα για όλη την Εκκλησία...» (βλ. “Βήμα Ορθοδοξίας”, 6 Απριλίου 2022).

4. β. Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής

Πατριάρχης Αλεξανδρείας Θεόδωρος Β΄. Ο Πατριάρχης, με αφορμή την γνωστή, όπως αποδείχθηκε ήδη, διά των αιώνων τακτική των αντικανονικών εισπηδήσεων του Πατριαρχείου Μόσχας σε άλλες Τοπικές Εκκλησίες (πρώτη περίπτωση αυτή της Ηγεμονίας Κιέβου, σημ. Ουκρανίας, 1654 κ.ε.) και τώρα (28 Ιαν. 2022) στο Πατριαρχείο Του, ομιλεί, ορθώς, για «την αντικανονική εισπήδηση» στα ιεροκανονικά γεωγραφικά όρια του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου.

Ποια η αιτία; Τούτο, λέγει ο Αλεξανδρείας, κάμνει η Μόσχα, ως ένα είδος «αντιποίνων της Ρωσικής Εκκλησίας». Πώς αυτό; Επειδή το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας αναγνώρισε την ιεροκανονική Αυτοκεφαλία της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας (6 Ιαν. 2019). Το αντίποιο γεγονός αποδεικνύεται από την απαντητική επιστολή του Μόσχας Κυρίλλου προς τον Αλεξανδρείας Θεόδωρο Β΄, τον τελευταίο διαμαρτυρηθέντα για το γεγονός της «ψευδο» «Πατριαρχικής Εξαρχίας Αφρικής και του διορισμού Εξάρχου» Μόσχας στην Αφρική, που συνιστά δικαιοδοσία ιεροκανονική του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, διά των Οικουμενικών και των εν συνεχεία Τοπικών Συνόδων, ως πρόσφατα.

Γράφει ο Πατριάρχης Μόσχας Κύριλλος: «...δεν άκουσα, ωστόσο, από την Υμετέρα Μακαριότητα, ποιού κανονικοί λόγοι Σας προέτρεψαν στην αναγνώριση της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, ως μη υφισταμένη πλέον και αθέμιτη». Δεν μας εκπλήσσει η απάντηση. Διότι είναι γνώριμη διά των αιώνων η, κοσμικής νοοτροπίας, αντιμετώπιση ιεροκανονικών πραγμάτων από την πλευρά του Πατριαρχείου Μόσχας, με κοσμικά κριτήρια. Η παρούσα έρευνα το αποδεικνύει, με πρώτο θύμα το Κίεβο.

Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Θεόδωρος Β΄, που έχει καταδικάσει απερίφραστα την «εισβολή» των ρωσικών στρατευμάτων στην Ουκρανία, συναρτά, εύλογα, την «εισβολή» σε στρατιωτικό επίπεδο με την «εισπήδηση» σε πνευματικό επίπεδο. Δηλώνει «την άλλη άσχημη εμπειρία της εκκλησιαστικής εισβολής της Ρωσικής Εκκλησίας στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας».

4. γ. Εκκλησία της Ελλάδος

Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος Β΄. Αξιολογούμε ως μοναδική, για την περίπτωση της ρωσικής στρατιωτικής «εισβολής» στην Ουκρανία, την «Επιστολή Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου Β΄, προς τον Πατριάρχη Μόσχας κ. Κύριλλο». Κάποια συγκλονιστικά αποσπάσματα: «Η Εκκλησία της Ελλάδος αισθάνεται έντονον το χρέος να υψώση φωνήν διαμαρτυρίας υπέρ πάντων των, ως μη ώφειλε, θυμάτων του πολέμου και υπέρ πάντων των διωκομένων. Θρηνεί δι' όσους εθανατώθησαν, αλλά και δι' όσους εισέτι δοκιμάζονται και διώκονται εκ της κακότητας, της μισαλλοδοξίας και της βαρβαρότητος, αίτινες προέρχονται, δυστυχώς, ουχί εξ αλλοπίστων, αλλ' εξ ομοδόξων Χριστιανών». Και αλλού: «Η Εκκλησία της Ελλάδος...απευθύνει θερμοτάτην έκκλησιν...ίνα, επ' αφορμή και της επικειμένης ενάρξεως της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, αντισταθή η Υμετέρα

Μακαριότης και σύμπασα η Αγιωτάτη Εκκλησία της Ρωσίας εις τα πολεμικά σχέδια των κοσμικών ηγετών και εστέ βέβαιος ότι η παρέμβασις της Υμετέρας Μακαριότητος προς τον ανωτέρω σκοπόν θα αποβή καταλυτική». Και αλλού: «ο πόλεμος μεταξύ ομοδόξων Εθνών απομειοί την φερεγγυότητα ημών ως Χριστιανών». Στο τέλος της Επιστολής κάμνει ύστατη έκκληση ο Μακαριότατος στον Πατριάρχη Μόσχας, ώστε να συμβάλη «εν τω συνδέσμω της αγάπης εις την επικράτησιν της ειρήνης, ήτις εστίν Αυτός ο Χριστός. Τοιουτοτρόπως, η Ορθόδοξος Εκκλησία θα αποδειχθή ως ο γνησιώτερος και ισχυρότερος ειρηνοποιός παράγων...».

Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος. Ο Ιεράρχης θέτει την γραφίδα του επί «τον τύπον των ήλων». Απευθύνεται προσωπικά στα Κηρύγματα του Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου, την εβδομάδα των Παθών, που «καλεί τον πιστό ρωσικό λαό να συσπειρωθεί με τους ηγήτορες της συντελουμένης εισβολής στην Ουκρανία, για να γίνουν ένα τείχος αντίστασης απέναντι στον “φιλελεύθερο δυτικό πολιτισμό”, καθώς τον θεωρεί παρακμιακό και ανήθικο». Και πώς δρα επί του πολεμικού πεδίου; Γράφει ο Σεβασμιώτατος: «Υποκινεί Τσετσένους μαχητές, ακραίων ισλαμιστικών απόψεων και συμπεριφορών, να κινηθούν εναντίον Ορθοδόξων Χριστιανών στην Ουκρανία, προκειμένου να διαφυλάξει μάλλον τα φοβικά σύνδρομα της πολιτικής εξουσίας της Ρωσίας, για εξάπλωση της φιλελεύθερης δημοκρατίας στην Ουκρανία, το θεωρούμενο “εγγύς εξωτερικό” της Ρωσίας». Και αλλού: «Πρόκειται για εξουσία “αφωρισμένη εις ευαγγέλιον Θεού”...έκφραση μιας εκκοσμικευμένης εξουσίας μίσους...». Και αλλού: «Είναι δυνατόν ένας εκκλησιαστικός άνδρας να μη φανερώνει στον “εν χάριτι άλατι ηρτυμένο” λόγο του, στα έργα και στις προτροπές του, ότι “μακάριοι οι ειρηνοποιοί”...»; Και αλλού: «Η στάση του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Μόσχας επιβεβαιώνει ότι η δυτικού τύπου πολιτιστική αλλοίωση, την οποίαν φοβάται και προσπαθεί να απεμπολήσει με την “συσπείρωση” βρίσκεται ήδη εντός των εκκλησιαστικών του τειχών». Και κατακλείει τις αξιολογήσεις του ο Ιεράρχης ως εξής: «Για όσον καιρό ο Πατριάρχης Μόσχας βρίσκεται εγκλωβισμένος σε μία μορφή εξουσίας του “κόσμου τούτου”, δυστυχώς δεν θα μπορεί να γίνει επηρεαστικός φορέας του πνεύματος του Χριστού...Πώς συμβιβάζεται να κοινωνεί του Αναστημένου σώματος και αίματος του Χριστού, ευχόμενος “εις ζωήν αιώνιον”, όταν σήμερα και αύριο θα προτρέπει τον λαό του σε πράξεις αιματοβαμμένες;» (βλ. Εξάψαλμος, 14-4-2022).

4.δ. Εκκλησία Αλβανίας

Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και Προκαθήμενος της Εκκλησίας της Αλβανίας Αναστάσιος

Σε Μήνυμά Του, με αφορμή τα γεγονότα της Ουκρανίας (βλ. Εφ. ΤΟ ΠΑΡΟΝ, 10-4-2022) επισημαίνει ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος τα εξής: «Βαθύς πόνος και θλίψη πλημμυρίζει την ψυχήν των ανθρώπων, όταν διακόπτεται ο διάλογος για την ειρήνη και αρχίζει ο αδελφοκτόνος πόλεμος, με τον μονόλογο της βίας του ισχυρού και θύματα, κατά κανόνα, τους αθώους, τους ανυπεράσπιστους και τα κύματα των προσφύγων. Η χριστιανική συνείδηση καταδικάζει κάθε μορφή βιαιοπραγίας, παρακινώντας επίμονα τον καθένα, στα μέτρα των δυνατοτήτων του, να συνεισφέρει στην ειρήνευση και στην καταλλαγή στην πολύπαθη Ουκρανία και όπου Γης. Σταθερή

αρχή μας παραμένει ο λόγος του Χριστού: “Μακάριοι οι ειρηνοποιοί ότι αυτοί υιοί Θεού κληθήσονται”». Και αλλού, την Κυριακή του Πάσχα, διακηρύσσει: «Η αγάπη είναι το αντίδοτο κατά του εγωκεντρισμού, εθνικού, φυλετικού, θρησκευτικού, που δηλητηριάζει την ειρηνική συνύπαρξη ανθρώπων και λαών» (βλ. Εφ. ΤΟ ΠΑΡΟΝ, Πάσχα 2022). Υπενθυμίζουμε ότι η Εκκλησία της Αλβανίας δεν έχει ακόμη αναγνωρίσει την Αυτοκεφαλία της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας, της 6ης Ιαν. 2019. Θα μπορούσε, παρά ταύτα, να συμβάλει στον «ειρηνοποιό» διάλογο, λόγω του κύρους και της πείρας του Προκαθημένου της.

4. ε. Εκκλησία της Ουκρανίας. Μητροπολίτης Κιέβου, Προκαθήμενος της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας, Επιφάνιος.

Παρά το δράμα που βιώνει το Ποίμνιό του στην Ουκρανία και ο ίδιος προσωπικά (βλ. Orthodox Times, 15-4-2022), επιμένει στον ενδοορθόδοξο διάλογο στην Εκκλησία του με τους αδελφούς και πιστούς Ορθοδόξους της Εξαρχίας στην Ουκρανία του Πατριαρχείου Μόσχας, χωρίς προϋποθέσεις. Καταδικάζει όμως απερίφραστα την στάση του Πατριάρχου Κυρίλλου στο ζήτημα της εισβολής. Λέγει στην συνέντευξή του «δεν θέτουμε απαιτήσεις, προσκαλούμε...Όπως βλέπουμε, ο επικεφαλής του Πατριαρχείου Μόσχας Κύριλλος ευλογεί τη δολοφονία του λαού μας. Αν θεωρεί την Ουκρανία ως το κανονικό έδαφος της Ρωσίας, και τους Ουκρανούς το Ποίμνιό του, τους πιστούς, τότε γιατί ταυτόχρονα ευλογεί την καταστροφή του». Και αλλού: «Όπως ο Πούτιν, ο οποίος εισέβαλε στο ουκρανικό έδαφος, ο Κύριλλος κάμνει το ίδιο, μόνο που το κάμνει πνευματικά, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Εάν ο Ορθόδοξος Κόσμος δεν το καταδικάσει αυτό, θα συνεχίσει να είναι επιθετικός. Όπως όλος ο κόσμος καταδικάζει τώρα τις ενέργειες του Πούτιν στην Ουκρανία, έτσι και ολόκληρος ο Ορθόδοξος Κόσμος πρέπει να καταδικάσει τις ενέργειες του Κυρίλλου στην Ουκρανία, να καταδικάσει το γεγονός ότι έδωσε την ευλογία του για την καταστροφή του ουκρανικού έθνους» (βλ. Orthodox Times, 15-4-2022).

4. στ. Η στάση του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου

Η στάση του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου στην ρωσική εισβολή στην Ουκρανία υπήρξε, εξόχως, συγκινητική, με τις συνεχείς προσευχές – εκκλήσεις Του, καθόλη την Τεσσαρακοστή και το Πάσχα των Καθολικών, με πρώτο και ουσιαστικό αίτημα της καταπαύσεως του πολέμου. Φυσικά, εις μάτην, απέναντι στην Δυάδα Προέδρου Πούτιν – Πατριάρχου Κυρίλλου. Εδώ, όμως, είναι επίκαιρο να υπενθυμίσουμε την στάση, διά της ιστορίας, του Βατικανού (17ος αι.) στην Ηγεμονία Κιέβου και συμπορεύσεως, στον 20ο αι., Πάπα Πίου ΧΙ με τον Μουσολίνι και Χίτλερ.

Εννοούμε τις πολεμικές παρεμβάσεις της Ρωμαιοκαθολικής Ηγεμονίας, επί Ηγεμόνος Σιγισμούνδου (1587-1632) στην Ηγεμονία Κιέβου. Σκοπός; Οι Ορθόδοξοι Κιεβινοί να δεχθούν την, ρωμαιοκαθολικής εμπνεύσεως του Βατικανού, Ουνία. Απερίγραπτα και ανείπωτα βασανιστήρια Ιησουιτών κατά Ορθοδόξων Κιέβου (βλ. σχετικά στην ενότητα 2.γ., 2.δ.ii του παρόντος).

Εξάλλου, η συμπόρευση στο Ουκρανικό Πούτιν-Κυρίλλου δεν είναι η πρώτη και η τελευταία. Υπενθυμίζουμε την όμοια συμπόρευση του Βατικανού με Μουσολίνι και Χίτλερ, κατά τον μεσοπόλεμο και κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Δηλώσεις Πάπα Πίου XI για τον Μουσολίνι: «Ο Μουσολίνι μας εστάλη από τη Θεία Πρόνοια». Οι δε Καρδινάλιοί Του τον υμνούσαν, επιλέγει: «έχει σώσει το έθνος και έχει αποκαταστήσει μια για πάντα την ευτυχία». Δηλώσεις του Βατικανού, που συνόδευαν τα ιταλικά φασιστικά στρατεύματα στην Αιθιοπία, το 1936, όταν βομβάρδιζαν με δηλητηριώδη αέρια τους δυστυχείς Αιθίοπες, για να μας θυμίζουν τα σημερινά της Ουκρανίας, από 24 Φεβρ. κ.ε.: «Εργαζόμαστε μαζί με το Θεό σ' αυτήν την εθνική και καθολική αποστολή του καλού και, προπαντός, αυτήν την χρονική στιγμή, στην οποία η σημαία της Ιταλίας φέρει τον σταυρό του Χριστού στα πεδία των μαχών της Αιθιοπίας (βλ. για όλα τα παραπάνω την διδακτορική Διατριβή Αναστασίου Αν. Παπακωνσταντίνου, Θρησκεία και Κοινωνία στο Γ΄ Ράιχ, σελ. 88, Θεσσαλονίκη 2022. Επιβλέπων Καθηγητής Κοινωνιολογίας στο ΑΠΘ Κων/νος Κωτσιόπουλος). Και, τέλος, για την συμπόρευση Βατικανού και Χίτλερ, λεκτέα τα εξής: Δήλωση ιδίου Πάπα, γιατί «πίστευε πως μια συμμαχία με τον Χίτλερ, επ' ωφελεία της Εκκλησίας, θα άξιζε». Δηλώνει το πρωτάκουστο: «Προκειμένου να σώσουμε ψυχές, θα διαπραγματευόμαστε ακόμη και με τον διάβολο» (ό.π., σελ. 90). Συμπόρευση, δηλ. Πάπα και Διαβόλου! Έτσι, φτάσαμε στην υπογραφή του περιβόητου Κογκορδάτου μεταξύ Αγίας Έδρας και Γ΄ Ράιχ (βλ. όλο το Κογκορδάτο ελληνιστί, ό.π., σελ 116-126, σε άρθρα 34). Συνημμένο στο Κογκορδάτο και «Μυστικό Πρωτόκολλο» (ό.π., σελ. 127-146, άρθρα 1-43). Με την χρονολογία «Βατικανό, Κυριακή του Πάσχα στις 14 Μαρτίου 1937. PIUS XI» (ό.π., σελ. 146).

5. Ποιο, επομένως, το γενικό συμπέρασμα του τί δέον γενέσθαι γενικώτερα στον Κόσμο της Ορθοδοξίας και ειδικώτερα στην Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, της οποίας Προκαθήμενος, ιεροκανονικώς, είναι ο Επιφάνιος; Διακριτότητα και όχι ταυτότητα ρόλων και σκοπών στις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους, εκασταχού, και στα πλαίσια αυτά συνεργασία των δύο φορέων υπέρ της Κοινωνίας των πολιτών-πιστών. Βλέπουμε τα αποτελέσματα της ταυτότητος αυτής στην Μόσχα τώρα (Πούτιν-Κύριλλος), και παλαιότερα μεταξύ Πάπα Ρώμης και Ιταλίας-Γερμανίας (Πάπας Πίος XI-Μουσολίνι-Χίτλερ). Ειδικώτερα, για την Ορθοδοξία στην Ουκρανία, απαιτείται, περαιτέρω, διάλογος ορθοδοξίας, στην βάση και μόνο της ιεροκανονικής τάξεως. Αυτή και μόνη σώζει. Ο Μητροπολίτης Επιφάνιος θέτει επί σωστής βάσεως τον Διάλογο αυτόν, με την συνδρομή, όταν είναι αναγκαίο, της Μητρός Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και των άλλων δυναμένων να συνεισφέρουν Ορθοδόξων Εκκλησιών.

6. Scripta manent, άνευ σχολίων. Αντιπροσωπευτικά δείγματα ιεροκανονικής γραφής.

Επιστολή Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος

κ. Ιερωνύμου Β΄, προς τον Πατριάρχη Μόσχας κ. Κύριλλο

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Κύριλλε, τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πολλῆς ἀνησυχίας καὶ βαρυαλούσης καρδίας παρακολουθοῦμεν τὰς τραγικὰς ἐξελίξεις τοῦ πολέμου, ὅστις διεξάγεται κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὴν χώραν τῆς Οὐκρανίας. Αἱ συνεχεῖς ἐπιθέσεις καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα βομβαρδισμῶν, ἀποφάσει καὶ ἐντολῇ τῆς Ρωσικῆς ἡγεσίας, καθιστῶσι τὴν οὐκρανικὴν γῆν, ἡμέρα τῆ ἡμέρα, «τόπον βασάνου», ἀφάτου θλίψεως ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων θανάτων καὶ ἐρειπίων. Δυστυχῶς, οὐχὶ μόνον ὁ λαὸς διώκεται, ἀλλὰ καὶ ζωτικαὶ ὑποδομαί, ἱστορικὰ κτήρια, μνημεῖα πολιτισμοῦ, ἀκόμη καὶ Ἱεροὶ Ναοί, ὡς ὁ Ὁρθόδοξος Καθεδρικός Ἱερὸς Ναὸς τοῦ Χαρκόβου, καταστρέφονται.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος αἰσθάνεται ἔντονον τὸ χρέος νὰ ὑψώσῃ φωνὴν διαμαρτυρίας ὑπὲρ πάντων τῶν, ὡς μὴ ὤφειλε, θυμάτων τοῦ πολέμου καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν διωκομένων. Θρηνεῖ δι' ὅσους ἐθανατώθησαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσους εἰσέτι δοκιμάζονται καὶ διώκονται ἐκ τῆς κακότητος, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῆς βαρβαρότητος, αἵτινες προέρχονται, δυστυχῶς, οὐχὶ ἐξ ἀλλοπίστων, ἀλλ' ἐξ ὁμοδόξων Χριστιανῶν.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, συνδεδεμένη διὰ μακροχρονίων καὶ ἀκαταλύτων δεσμῶν ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ φιλίας μετὰ τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπευθύνει θερμοτάτην ἔκκλησιν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ σύμπασαν τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας ἵνα, ἐπ' ἀφορμῇ καὶ τῆς ἐπικειμένης ἐνάρξεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἀντισταθῇ εἰς τὰ πολεμικὰ σχέδια τῶν κοσμικῶν ἡγετῶν καὶ ἐστὲ βέβαιος ὅτι ἡ παρέμβασίς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν θὰ ἀποβῇ καταλυτικὴ. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη παρέμβασίς καὶ ἡ ἔμπρακτος μαρτυρία τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς, παρέχει ἐλπίδα διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀπόσυρσιν τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Οὐκρανίας.

Ἐπιπροσθέτως, ἡ ἐν λόγῳ παρέμβασίς ἐκ μέρους τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος θὰ συμβάλῃ καθοριστικῶς καὶ εἰς τὴν περαιτέρω αὔξησιν τῆς δυναμικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, καθ' ὅτι ὁ πόλεμος μετὰξὺ ὁμοδόξων Ἐθνῶν ἀπομειοῖ τὴν φερεγγυότητα ἡμῶν ὡς Χριστιανῶν, οἵτινες, καίτοι ἔχομεν πρωταρχικὸν καθῆκον νὰ κηρύσσωμεν τὴν εἰρήνην, ἐν τούτοις δὲν τὴν ἐφαρμόζομεν ἐν τῇ πράξει, προξενοῦντες ποικίλας ἀρνητικὰς συνεπειὰς ἀναφορικῶς πρὸς τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐν γένει παρουσίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διαχριστιανικῶς καὶ παγκοσμίως.

Μακαριώτατε,

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν βαρύτητα τοῦ Κυριακοῦ λόγου «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. 7, 21), κατακλείομεν τὴν παροῦσαν, ἀπευθύνοντες διάπυρον παράκλησιν πρὸς Ὑμᾶς, διὰ τὴν σταθερὰν συστοίχισιν Ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' ἀγάπην, φιλαδελφίαν καὶ ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῆς Ἀποστολικῆς ἐπισημάνσεως: «ὕμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους» (Α΄ Κορ. 12, 27).

Εἶναι ἀδήριτος ἡ ἀνάγκη κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμους ὥρας νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν αὐτοσυνειδησίαν ταύτην τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τοῦ ἐνός καὶ ἀδιαιρέτου Σώματος τοῦ Χριστοῦ, συμβάλλοντες ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, ἥτις ἐστὶν Αὐτὸς ὁ Χριστός. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ ἀναδειχθῆ ὡς ὁ γνησιώτερος καὶ ἰσχυρότερος εἰρηνοποιὸς παράγων μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τοῦ Οὐκρανικοῦ, οἵτινες μετέχουσι κοινῶν παραδόσεων αἰώνων, κυρίως δ' ὅμως τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, καὶ αὐθις κατασπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν πεφιλημένην Μακαριότητα φιλήματι ἀγίῳ, διατελοῦμεν

Ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός

+ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώλυμος, Πρόεδρος